

Procesbeschrijving statistiek Vermogens huishoudens

Vermogensstatistiek

10

Jack Claessen

Publicatiedatum CBS-website: 6 januari 2010

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
**	= nader voorlopig cijfer
x	= geheim
—	= nihil
—	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2008–2009	= 2008 tot en met 2009
2008/2009	= het gemiddelde over de jaren 2008 tot en met 2009
2008/'09	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2008 en eindigend in 2009
2006/'07–2008/'09	= oogstjaar, boekjaar enz., 2006/'07 tot en met 2008/'09

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek - Grafimedia

Omslag

TelDesign, Rotterdam

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

Inhoud

1. Inleiding	4
2. Achtergrond en begrippen Vermogensstatistiek	5
2.1 Vermogensbegrippen: theoretisch en operationeel	5
2.2 Omschrijving vermogensbegrippen en - bestanddelen	6
2.2.1 Indeling in vermogensbestanddelen	6
2.2.2 Omschrijving vermogensbestanddelen op Statline	7
2.3 Het Nederlandse belastingstelsel en de Vermogensstatistiek	8
2.3.1 Het belastingstelsel	8
2.3.2 Het belastingstelsel en de bronnen voor de vermogensstatistiek (nieuwe methode)	9
2.4 Eenheidenniveau en afstemming met inkomensstatistiek	10
3. Productieproces	12
3.1 Input gegevens	12
3.2 Verwerkingsproces (Throughput)	13
3.2.1 Technische omgeving en de samenhang met het verwerkingsproces inkomen	13
3.2.2 Afleiding vermogensbestanddelen	15
3.2.2 Belastingplichtige en controle dubbele opgaven	18
3.2.3 Jaar-parameters in afleidingen	18
3.2.4 Combinatie vermogensonderdelen en IPO ophoogmethode en indelingen	18
3.2.5 Controles gegevens en resultaten	19
3.3 Output	19
3.3.1 Statistiek vermogens huishoudens (Vermogensstatistiek)	19
3.3.2 Integrale vermogensgegevens	20
4. Toekomstige ontwikkelingen	21
Literatuur	22
Lijst van gebruikte afkortingen	23

1. Inleiding

Deze publicatie geeft een gedetailleerde beschrijving van de Vermogensstatistiek huishoudens (kortweg Vermogensstatistiek) waarbij wordt ingegaan op de wijze waarop de gegevens uit dit onderzoek tot stand komen. Hierbij wordt aandacht besteed aan het gehele productieproces van beschikbaarheid en gebruik van brongegevens (input), het verwerkingsproces (throughput) en de productie en publicatie van de cijfers (output). De procesbeschrijving van de vermogensstatistiek is gebaseerd op de productie voor de gegevens vanaf 1-1-2006. Ook wordt aandacht besteed aan de aanpassingen die nodig zijn bij wijzigingen in de belastingwetgeving alsmede aan toekomstige ontwikkelingen die tot verbetering en/of versnelling van het proces kunnen leiden.

De vermogensstatistiek huishoudens is gebaseerd op het steekproefkader van het Inkomenspanel onderzoek (IPO). Het IPO is een steekproefonderzoek gebaseerd op een panel dat inmiddels uit 85 duizend steekproefpersonen bestaat. Elk jaar worden aan deze steekproefpersonen de personen toegevoegd die samen met de steekproefpersoon een huishouden vormen.¹⁾

Na ophoging worden over de particuliere huishoudens in Nederland gegevens gepubliceerd over bezittingen als bank- en spaartegoeden, effecten, eigenwoning, overige onroerend goed, ondernemersvermogen en overige bezittingen alsmede over schulden in verband met de eigen woningen en overige schulden. Hierbij zijn naast vermogensindelingen ook indelingen naar een groot aantal inkomensvariabelen uit het IPO mogelijk. Doordat voor de Vermogensstatistiek dezelfde populatie gebruikt wordt als voor het IPO correleren de IPO gegevens over de inkomsten uit vermogen met de omvang van de vermogensonderdelen uit de Vermogensstatistiek. Deze afstemming is gerealiseerd bij de revisie van de inkomensstatistieken vanaf 2001.

Het CBS publiceert jaarlijks vermogenscijfers per 1 januari van het onderzoeksjaar. De huishoudens en de inkomensgegevens die hierbij gebruikt worden hebben betrekking op het voorgaande jaar. Voor de huishoudens is ultimo van het jaar de peildatum.

Naast de Vermogensstatistiek op basis van de IPO steekproef wordt ook integrale informatie over vermogensbestanddelen samengesteld. Deze integrale informatie wordt gebruikt ten behoeve van het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) en doet vooral dienst als achtergrondinformatie voor andere CBS-onderzoeken.

In paragraaf 2 van deze publicatie wordt ingegaan op de in de Vermogensstatistiek gehanteerde definities en begrippen waarbij ook aandacht wordt besteed aan het belastingstelsel welk de basis vormt voor het grootste deel van het bronmateriaal voor de statistiek.

Paragraaf 3 geeft een beschrijving van de verschillende onderdelen van het productieproces waarbij de verschillende procesonderdelen als input, throughput en output aan de orde komen.

Tot slot worden in paragraaf 4 een aantal mogelijkheden besproken waardoor het proces in de toekomst op sommige punten aangevuld en/of veranderd kan worden.

---

¹⁾ Het inkomenspanelonderzoek (IPO) is in 1989 begonnen met 75 duizend personen. Elk jaar wordt het panel aangevuld met een steekproef uit de instroom in de bevolking (geboorte en immigratie) en gecorrigeerd voor de uitstroom (overlijden en emigratie). Voor een procesbeschrijving van het Inkomenspanelonderzoek wordt verwezen naar de publicatie 'procesbeschrijving inkomenspanelonderzoek' van Linda Moonen en Marion van de Brakel.

2. Achtergrond en begrippen Vermogensstatistiek

De statistiek Vermogen van huishoudens (Vermogensstatistiek) geeft een beeld van de samenstelling en verdeling van het vermogen van huishoudens in Nederland. De basisgegevens worden grotendeels ontleend aan de administraties van de belastingdienst op het gebied van de loon- en inkomstenbelasting. De statistiek wordt samengesteld vanaf 1993. Door de belastingwijziging in 2001 moest de onderzoeksmethode worden aangepast. Dit is in pas in 2009 gerealiseerd²⁾.

Tot en met 2000 werden de vermogens van 165 duizend euro en meer waargenomen op basis van de gegevens van de vermogensbelasting. Voor de personen met een aangifte inkomstenbelasting werd de waarde van het vermogen afgeleid uit de inkomsten uit vermogen. Voor de personen die niet in de administratie van de inkomstenbelasting waren opgenomen, werden de vermogensgegevens geïmputeerd op basis van de informatie van het Sociaal-Economisch Panelonderzoek (SEP). Het SEP is een panelonderzoek gebaseerd op een enquête onder 5 000 huishoudens. In 2003 is dit onderzoek beëindigd, waardoor ook deze bron niet meer beschikbaar was.

Belangrijk onderdeel van de belastingwetswijzigingen in 2001 is de heffing over de vermogensinkomsten. De vermogeninkomsten worden sindsdien bepaald op basis van een fictief rendement van 4% over de waarde van de vermogensbestanddelen die deel uitmaken van de heffingsgrondslag van het inkomen uit box 3. Deze nieuwe gegevens vormen nu een belangrijke bron voor de vermogensstatistiek. Deze bron wordt aangevuld met de gegevens uit andere bronnen over banktegoeden en effectenbezit en WOZ-waarden.

De nieuwe methode voorziet nog niet in het waarnemen van alle bestanddelen die deel uitmaken van het theoretische begrip vermogen. Met name de persoonlijke leningen en de schulden die niet kunnen worden waargenomen via de gegevens van de inkomstenbelasting ontbreken. Ook de betaalrekeningen worden niet altijd waargenomen. Hierop zal in paragraaf 2.1 nader worden ingegaan.

2.1 Vermogensbegrippen: theoretisch en operationeel

De Vermogensstatistiek maakt deel uit van het gecoördineerde stelsel van inkomens- en bestedingsstatistieken. Tot dit stelsel behoren de inkomensstatistieken gebaseerd op het IPO, het budgetonderzoek (BO) en het consumentenprijsindexcijfer (CPI). Deze statistieken geven een beschrijving van de welvaartsposities van personen en huishoudens en de ontwikkelingen daarin. Uitgangspunt hierbij is de 'vrije bestedingsmogelijkheden' die consumenten hebben. Voor het vermogensbegrip houdt dit in dat tot het vermogen gerekend wordt de bezittingen van de huishoudens die op korte of middellange termijn omgezet kunnen worden in consumptieve bestedingen of leiden tot inkomsten die deel uitmaken van het inkomensbegrip besteedbaar inkomen. Op deze bezittingen worden de schulden in mindering gebracht. Belangrijk gevolg van dit uitgangspunt is bijvoorbeeld dat de waarde van de pensioenaanspraken niet gerekend worden tot het vermogensbegrip van de Vermogensstatistiek³⁾. Een uitgebreide beschrijving van het gecoördineerde stelsel van statistieken van inkomen en bestedingen is in voorbereiding. Daarin zal nader op het vermogensbegrip worden ingegaan.

Onder vermogen wordt verstaan het verschil tussen bezittingen en schulden. De bezittingen bestaan vooral uit banktegoeden, effecten, onroerend goed, overige bezittingen zoals onder andere contant geld, verhuurde roerende zaken en ondernemingsvermogen.

²⁾ Publicatie vermogensverdeling 1-1-2006, voorlopige gegevens.

³⁾ Informatie over de waarde van de pensioenaanspraken is beschikbaar via de statistiek van de pensioenaanspraken.

De schulden betreffen ondermeer de hypotheek voor de eigen woning en overige schulden zoals voor consumptieve doeleinden, de financieringen van aandelen, obligaties of rechten op periodieke uitkeringen, financiering schulden voor de tweede woning of ander onroerend goed en schulden volgens de Wet studiefinanciering.

Het vermogensbegrip wordt niet volledig waargenomen in de vermogensstatistiek door tekortkomingen in de waarneming van een aantal vermogensbestanddelen. Deze tekortkomingen spelen vooral bij overige schulden en bank- en girotegoeden:

- Voor de huishoudens die geen inkomen uit box 3 hebben, worden de schulden niet waargenomen. Dit zal vooral betrekking hebben op kortlopende leningen⁴⁾. In 2008 was het bedrag 26,3 mld. euro (gemiddeld ca. 3 700 euro per huishouden).
- De betaalrekeningen worden niet waargenomen via de rentebasis. In 2008 gaat het om circa 58 miljard euro (gemiddeld circa 8 duizend euro per huishouden).
- Spaartegoeden met niet meer dan 15 euro rente en een saldo kleiner of gelijk aan 500 euro (per 31 december) hoeven niet opgegeven te worden door de financiële instellingen.

Er kon nog geen goede methode worden gevonden voor het imputeren van deze gegevens. In de vermogensstatistiek tot en met 2000 werden de vermogensbestanddelen die ontbraken in de registers geschat op basis van het SEP. Dit onderzoek is in 2003 stopgezet. Het onderzoek of dit kon op basis van de vermogens in het Budgetonderzoek 2005 leidde niet tot bruikbare resultaten. Alternatieven worden nog onderzocht.

Deze tekortkomingen hebben voor het gebruik tot gevolg dat de invloed van de schulden niet kan worden beschreven. Verder betekent het ontbreken van een vermogensbestanddeel (bijvoorbeeld bank- en spaartegoeden van 0 euro) niet dat het bestanddeel niet bij het huishouden voorkomt. Het kan echter niet worden waargenomen. In het algemeen zal het hier om relatief kleine bedragen gaan.

2.2 Omschrijving vermogensbegrippen en -bestanddelen

2.2.1 Indeling in vermogensbestanddelen

De indeling van de bestanddelen die worden onderscheiden is afgestemd op de indelingen die worden gebruikt voor de inkomsten uit vermogen (zie Schema DEF-5a).

Naast deze bestanddelen worden in de publicaties twee subtotalen toegevoegd:

Vermogen exclusief eigen woning

Aangezien er vanuit de gebruikers nogal eens vraag is naar het vermogen exclusief de eigen woning is deze post afzonderlijk gedefinieerd, afgeleid en ook opgenomen in tabellen.

Effecten

Mede gezien de huidige diversiteit in financiële producten met betrekking tot aandelen, obligaties, opties en dergelijke is ervoor gekozen deze financiële producten ook nog eens samen te voegen onder de term effecten.

---

⁴⁾ In de Nationale Rekeningen zijn deze als volgt omschreven:

Kortlopende leningen

Alle kredieten waarvan de afgesproken looptijd doorgaans korter is dan een jaar, behalve deposito's. Hieronder vallen onder meer kortlopende leningen bij financiële instellingen, kortlopend consumptief krediet, rekeningcourant verhoudingen (uitgezonderd giraal geld), wissels en schuldbekentenissen.

Schema DEF-5a
Registratie van vermogen en inkomen uit vermogen (revisie 1995)

Code vermogensbestanddeel	Bestanddelen van vermogen	Code inkomens-Transactie	Bestanddelen van inkomen uit vermogen
1.	VERMOGEN	3.	INKOMEN UIT VERMOGEN
1.1	BEZITTINGEN	3.1	INKOMSTEN UIT BEZITTINGEN
1.1.1	Financiële bezittingen	3.1.1	Inkomsten uit financiële bezittingen
1.1.1.1	Bank- en spaartegoeden	3.1.1.1	Rente van banktegoeden
1.1.1.2	Obligaties	3.1.1.2	Inkomsten uit obligaties
1.1.1.3	Aandelen		
1.1.1.3.1	Aandelen aanmerkelijk belang		
1.1.1.3.2	Aandelen, overig	3.1.1.4	Dividenden enz.
1.1.2	Onroerend goed	3.1.2	Inkomsten uit onroerend goed
1.1.2.1	Eigen woning	3.1.2.1	Inkomsten uit eigen woning ¹⁾
1.1.2.2	Overig onroerend goed	3.1.2.2	Overige inkomsten uit onroerend goed
1.1.3	Roerende zaken, enz.	3.1.3	Inkomsten uit overige bezittingen
1.1.4	Ondernemingsvermogen		
1.2	SCHULDEN	3.2	BETAALDE RENTE
1.2.1	Hypotheekschuld eigen woning	3.2.1	Betaalde hypotheekrente (eigen woning)
1.2.2	Overige schulden	3.2.2	Betaalde rente op overige schulden ²⁾

¹⁾ Betaalde erfpacht is in mindering gebracht.

²⁾ Zowel betaalde rente op consumptief krediet als betaalde rente in verband met financiering van (on)roerend goed anders dan eigen woning.

2.2.2 Omschrijving vermogensbestanddelen op Statline

In de publicaties op Statline zijn de vermogensbegrippen en -bestanddelen zoals die gebruikt worden in de Vermogensstatistiek omschreven. Deze omschrijvingen zijn hieronder opgenomen. Hoewel de definities aangepast zijn aan de het doel van toelichtingen op de statistiek en statistische begrippen in de tabellen leunen ze voor een belangrijk deel op de fiscale omschrijvingen zoals gebruikt in de toelichtingen van de belastingdienst. Dit is het gevolg van het feit dat de administraties van aangiften en aanslagen van de belastingdienst de belangrijkste bron zijn voor deze statistiek.

Vermogen

Saldo van bezittingen en schulden.

Vermogen excl. eigen woning

Vermogen, exclusief de waarde van de eigen woning en de daarop rustende hypotheekschuld.

Dit begrip is als subtotaal opgenomen in de vermogensstatistiek omdat daar vaak naar wordt gevraagd.

Bezittingen

Bezittingen worden gevormd door bank- en spaartegoeden, obligaties en aandelen, de eigen woning, ondernemingsvermogen en de overige bezittingen.

Financiële bezittingen

Som van de financiële waarden zijnde bank- en spaartegoeden en effecten.

Bank- en spaartegoeden

Alle tegoeden op rekeningen bij (spaar)banken, inclusief buitenlandse tegoeden.

Effecten

De som van obligaties en aandelen.

Obligaties

De beurswaarde van waardepapieren in de vorm van een schuldbekentenis tegen een vaste rente.

Aandelen

De som van aandelen aanmerkelijk belang en overige aandelen.

Aandelen aanmerkelijk belang

Aandeel van tenminste 5 procent in het geplaatste aandelenkapitaal van een vennootschap.

Aandelen, overig

De beurswaarde van aandelen en opties alsmede deelname in beleggingsfondsen.

Onroerend goed

De som van de eigen woning en overig onroerend goed.

Eigen woning

Woning in eigendom en in gebruik als hoofdverblijf.

Onroerend goed, overig

Dit betreft bijvoorbeeld een tweede woning, een vakantiehuis, beleggingspanden e.d.

Roerende zaken, enz.

Het betreft vermogen in de vorm van contant geld, roerende zaken verhuurd of in gebruik als belegging, trustvermogen e.d., aandeel in onverdeelde boedel, vermogen belast met vruchtgebruik of beperkt eigendom (o.a. blote eigendom).

Ondernemingsvermogen

Saldo van bezittingen en schulden behorend tot het bedrijfs- of beroepsvermogen.

Schulden

Som van hypotheekschuld en overige schulden.

Hypotheekschuld eigen woning

Hypotheekschulden in verband met de eigen woning. Dit betreft de stand van de schuld waarover rente is verschuldigd. Opgebouwde tegoeden via kapitaalsverzekeringen zijn niet in mindering gebracht.

Schulden, overig

Schulden voor consumptieve doeleinden, de financieringen van aandelen, obligaties of rechten op periodieke uitkeringen, financiering schulden voor de tweede woning of ander onroerend goed en schulden volgens de Wet studiefinanciering. De waarneming van deze schulden is onvolledig. Deze informatie is alleen beschikbaar voor huishoudens met inkomen uit box 3. Voor de overige huishoudens zijn deze schulden niet waargenomen.

2.3 Het Nederlandse belastingstelsel en de Vermogensstatistiek

2.3.1 Het belastingstelsel

De meeste informatie voor de Vermogensstatistiek is afkomstig uit de aangifte- en aanslaggegevens uit de administraties van de belastingdienst. Voor een goed begrip van de gegevens is daarom enige kennis van het Nederlandse belastingstelsel nodig.

Het Nederlandse belastingstelsel is in 2001 gewijzigd. Tot en met 2000 werden de grote vermogens belast via de vermogensbelasting. Vanaf 2001 is het belastingstelsel herzien en is het zogenaamde boxenstelsel ingevoerd waarbij inkomsten- en vermogensbelasting geïntegreerd zijn. Er worden drie boxen onderkend die elk een bepaald deel van de inkomsten naar herkomst c.q. inkomstenbron belasten en waarvoor verschillende heffingssystemen en tarieven gelden. In Box 1 worden de inkomsten uit tegenwoordige en vroegere dienstbetrekking en inkomensuitkeringen belast, alsmede de inkomsten uit de eigen woning. Via Box 2 worden de inkomsten uit aanmerkelijk belang belast en via Box 3 wordt belasting geheven over de inkomsten uit sparen en beleggen.

Box 1

Onder box 1 vallen de inkomsten uit werk en woning. Dit betreft onder andere loon en uitkeringen i.v.m. tegenwoordige dienstbetrekking, pensioen, lijfrente of andere uitkeringen uit vroegere dienstbetrekking, winst uit onderneming, eigenwoningforfait en kapitaalverzekeringen van de eigen woning. De hoogte van de belasting op inkomsten uit box 1 zijn afhankelijk van onder andere leeftijd van de belastingplichtige. Voor personen vanaf 65 jaar gelden andere tarieven dan voor personen jonger dan 65. Verder zijn er aftrekposten voor werkenden (arbeidskorting), de eigen woning en persoonsgebonden heffingskortingen en aftrekposten zoals voor ziektekosten, reiskosten en studiekosten. De belastingtarieven, heffingskortingen en de aftrekposten kunnen jaarlijks variëren afhankelijk van de inkomenspolitiek die de regering wenst te voeren in het betreffende belastingjaar.

Voor de vermogensstatistiek zijn uit box 1 vooral de gegevens over de eigen woning van belang. Deze worden gebruikt voor de bepaling van de waarde van de eigen woning alsmede voor de omvang van de hypotheekschuld in verband met de eigen woning (eigenwoningsschuld op 31 december).

Box 2

Via box 2 wordt het voordeel c.q. de inkomsten uit aanmerkelijk belang belast. Er is sprake van aanmerkelijk belang wanneer iemand – eventueel samen met de fiscale partner – direct of indirect minimaal 5 procent winstbewijzen of aandelen bezit van een binnen- of buitenlandse vennootschap of opties heeft om deze te verwerven. Het financiële voordeel van aanmerkelijk belang, in de vorm van dividend of verkoopwinst op de aandelen, is fiscaal belast. In 2007 was het tarief over de eerste 250 duizend euro 22%; over het meerdere boven de 250 duizend euro gold een tarief van 25%. Voor de overige jaren gold vanaf 2001 een algemeen tarief van 25%.

Box 3

Met de opgaven in Box 3 worden de inkomsten uit vermogen belast. Voor de vermogensstatistiek zijn dit de belangrijkste opgaven. Hierin worden allerlei vermogensonderdelen verantwoord zoals Bank, giro- en spaartegoeden, Aandelen, obligaties e.d., Tweede woning, Overige onroerende zaken en Overige bezittingen. De waarde opgave vindt plaats voor zowel voor 1 januari als voor 31 december van het belastingjaar. Een aantal bezittingen is vrijgesteld, bijvoorbeeld spaartegoeden en aandelen uit spaarloonregelingen en maatschappelijke belegging in durfkapitaal. Verder worden ook de schulden (niet voor eigen woning) op deze peilmomenten opgenomen.

De gemiddelde waarde van het saldo van bezittingen en schulden vormt de grondslag voor de berekening van de belasting. Bij de heffing wordt een deel van het vermogen niet belast (voor 2007 was dit 20 014 euro, verhoogd met 2 674 euro per minderjarig kind). Voor de belastingheffing wordt uitgegaan van een vast rendement van 4%. Over dit rendement is 30% belasting verschuldigd.

2.3.2 *Het belastingstelsel en de bronnen voor de vermogensstatistiek (nieuwe methode)*

In de nieuwe methode voor de vermogensstatistiek worden drie groepen van personen onderscheiden:

- Personen met inkomen in box 3 (groep 1)
- Personen met een aangiftebiljet inkomstenbelasting, zonder inkomen in box 3 (groep 2)
- Personen zonder aangiftebiljet inkomstenbelasting (groep 3)

Voor de personen met inkomen in box 3 worden allereerst de vermogensgegevens gebruikt die de basis vormen voor het berekenen van het belastbaar inkomen in box 3. Deze gegevens worden aangevuld met de aangiftegegevens van de eigen woning; deze inkomsten behoren namelijk tot het inkomen van box 1. Verder worden de vermogens berekend die vrijgesteld zijn voor de heffingsgrondslag van het inkomen in box 3.

Voor de groep met een aangiftebiljet inkomstenbelasting en geen inkomen in box 3 worden de gegevens van de aangiftegegevens van de eigen woning gebruikt en de gegevens over de ingehouden dividendbelasting. De financiële bezittingen wordt bepaald op basis van de rente- en dividendgegevens die de financiële instellingen verstrekken

aan de belastingdienst⁵⁾, gecombineerd met het gegeven van de ingehouden dividendbelasting. Het vermogen in de vorm van onroerend goed wordt voor deze groep berekend uit de WOZ-gegevens.

Voor de personen zonder aangiftebiljet wordt het financieel vermogen en het vermogen in de vorm van onroerend goed op dezelfde wijze afgeleid als voor de personen van de tweede groep. Aanvullend worden de WOZ-gegevens gebruikt om de eigen woning voor deze groep vast te stellen. Sinds 2005 komt het namelijk vaker voor dat personen met een eigen woning buiten de inkomstenbelasting vallen omdat een positief saldo van huurwaardeforfait en aftrekbare kosten eigen woning niet meer wordt belast (wet Hillen). Om deze reden is een aanvullende bron voor de eigen woning noodzakelijk geworden.

Een speciale groep in de waarneming vormen de zelfstandigen. Deze kunnen tot de eerste of de tweede groep behoren; het vermogen wordt op dezelfde wijze gemeten als voor de overige personen van deze groepen. Aanvullend wordt gebruik gemaakt van de gegevens die de zelfstandigen opgeven in het aangiftebiljet over de winst en wel de gegevens die de zelfstandigen in de vorm van de vermogensvergelijking opgeven. Deze gegevens worden gevraagd als een tweede benadering om de winst vast te stellen. Globaal berekend deze methode de fiscale winst met de formule:

$$\text{Winst} = \text{Waarde onderneming einde van het jaar} + \text{privé stortingen} \\ -/- \text{ privé onttrekkingen} -/- \text{ waarde onderneming begin van het jaar}$$

De waarde van de onderneming aan het einde van het jaar wordt overgenomen in het ondernemingsvermogen.

2.4 Eenhedenniveau en afstemming met inkomensstatistiek

Vermogen van personen

In principe worden de basisgegevens voor het bepalen van het belastbaar inkomen per box op persoonsniveau aangegeven. Bij de opgave van box 3 wordt de waarde van de bezittingen voor belastingplichtige en de eventuele fiscale partner en/of kinderen in het algemeen gezamenlijk opgegeven. Daarna wordt de gezamenlijke heffingsgrondslag onderling verdeeld. Binnen de inkomensstatistiek wordt de systematiek gevolgd de inkomsten uit vermogen toe te rekenen aan het paarlid met het hoogste inkomen. Binnen het verwerkingsproces van de vermogensstatistiek worden echter de bestanddelen over beide partners verdeeld conform de verdeelsleutel die de partners hebben gekozen voor de verdeling van het heffingsinkomen box 3. Dit verschil hangt samen met het feit dat de vermogensstatistiek alleen op huishoudensniveau het vermogen publiceert (zie hierna).

Wanneer er sprake is van een fiscale partner wordt binnen de vermogensstatistiek nog eens extra gecontroleerd of er dubbele opgave gedaan is. Mocht dit voorkomen dan wordt dit gecorrigeerd.

Vermogen van huishoudens

Vanuit de basisgegevens voor de vermogensstatistiek kunnen de vermogens in principe toegewezen worden aan een persoon. Het is echter niet altijd duidelijk of de betreffende persoon feitelijk eigenaar is of dat er mede-eigenaren zijn. Om deze reden publiceert de Vermogensstatistiek alleen de gegevens op huishoudensniveau. De persoonsgegevens worden daarvoor op huishoudenniveau geaggregeerd.

---

⁵⁾ De banken en financiële instellingen doen jaarlijks een opgave van de betaalde renten en dividenden en de daarbij behorende waarden van de saldi aan het begin en het einde van het jaar. Deze 'renseigningsgegevens' worden door de belastingdienst aan het CBS beschikbaar gesteld voor het samenstellen van de inkomens- en vermogensstatistieken.

De doelpopulatie is de bevolking van Nederland in particuliere huishoudens op 31 december van een onderzoeksjaar. Uitgezonderd zijn personen die in instellingen, inrichtingen en tehuizen verblijven en (personen in) particuliere huishoudens waarvan geen gegevens vastgesteld konden worden.

Afstemming met inkomensstatistieken

De vermogensstatistiek wordt samengesteld op basis van een steekproef waarvan de populatie gevormd wordt door hetzelfde kader als van het Inkomenspanelonderzoek (IPO). De gegevens worden samengesteld op het niveau van het huishouden.

Doordat voor de Vermogensstatistiek dezelfde populatie gebruikt wordt als voor het IPO correleren niet alleen de aantallen huishoudens en allerlei deelpopulaties naar bijvoorbeeld leeftijd, herkomst e.d. maar is er ook een relatie tussen de IPO inkomensgegevens uit vermogensbronnen en de omvang van de vermogensonderdelen uit de Vermogensstatistiek. Zo correleert de rente uit banktegoeden uit het IPO voor jaar t bijvoorbeeld met de omvang van de bank- en spaartegoeden uit de vermogensstatistiek voor 1 januari van jaar $t+1$. Terwijl het IPO de inkomenspositie van de huishoudens beschrijft geeft de Vermogensstatistiek een beeld van de bezittingen en de schulden van dezelfde populatie. Deze samenhang is doorgetrokken naar de indelingen die worden gebruikt in Statline-tabellen van de Vermogensstatistiek.

3. Productieproces

3.1 Input gegevens

De gegevens voor de Vermogensstatistiek zijn afkomstig van onder andere de administraties van de belastingdienst. Het betreft zowel aangifte- als aanslaggegevens. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van gegevens over banktegoeden en effectenbezit die de Nederlandse banken leveren aan de belastingdienst. Verder zijn er gegevens over de waarde van onroerend goed op basis van de Wet Onroerende Zaakbelasting (WOZ-waarden). Voor het ondernemingvermogen wordt gebruik gemaakt van de aangifte gegevens van ondernemers.

Brongegevens en het Inkomens Informatie Systeem (IIS)

Het inputproces voor de Vermogensstatistiek vindt plaats via het Inkomens Informatie Systeem (IIS). Het IIS is een systeem voor beheer en distributie van gegevens van onder andere de belastingdienst (Ministerie van Financiën) naar het CBS. Het systeem is opgezet in samenwerking tussen het Ministerie van Financiën, Belastingdienst en het CBS. De (fiscale)brongegevens worden verstrekt op microniveau en vervolgens verwerkt in het IIS. Via het IIS worden jaarlijks, naast demografische gegevens, gegevens over inkomen en vermogen van de Nederlandse bevolking verzameld en binnen het CBS beschikbaar gesteld voor het samenstellen van de statistieken van het IPO, het RIO (Regionaal Inkomensonderzoek) en de statistiek Vermogens van huishoudens.

In het IIS worden de inputgegevens afkomstig van de Belastingdienst opgeslagen, geselecteerd, geordend, bewerkt en in outputbestanden opgeslagen. De resultaten van de bewerkingen in de vorm van outputbestanden worden door het CBS gebruikt in de verwerkingsprocessen van de statistieken. De belangrijkste bronnen voor de Vermogensstatistiek zijn hieronder weergegeven waarbij onderscheid is gemaakt tussen gegevens direct afkomstig van de Belastingdienst en gegevens afkomstig van of via andere instanties. De voor de vermogensstatistiek belangrijkste gegevens hebben betrekking op

Gegevens van Belastingdienst

- Aangiftegegevens
- Voorlopige aanslagen
- Aanslaggegevens
- WOZ-gegevens
- Ondernemersvermogen
- Rentegegevens (Rentebase)
- Dividendgegevens (Dividendbase)

CBS gegevens

- IPO-huishoudenspopulatie en inkomensvariabelen

Aangiftegegevens

De Belastingdienst levert aan het IIS periodiek⁶⁾ inkomensgegevens die verzameld zijn uit de aangiftebiljetten inkomstenbelasting over belastingjaar t. Na verwerking in het IIS worden cumulatief bestanden opgeleverd, die als invoer dienen voor de volgende fase in het productieproces (throughputproces). Dit betekent dat er telkens een bestand wordt geleverd van die personen waarvoor op dat moment de gegevens bekend zijn. In de door het IIS geleverde bestanden zijn de gegevens van de steekproefpersonen van het IPO en de andere huishoudensleden opgenomen.

Voor de personen die voor een belastingjaar een aangiftebiljet hebben ontvangen, maar waarvan de aangifte voor dat jaar het nog niet binnen is, worden de aangiftegegevens van het vorig jaar gebruikt.

⁶⁾ Vanaf 1-1-2008 is dit wekelijks.

Gegevens voorlopige aanslagen

De Belastingdienst stelt integraal gegevens voorlopige aanslagen inkomstenbelasting ter beschikking aan het IIS.

Aanslaggegevens

De Belastingdienst controleert de aangegeven inkomens om het belastbaar inkomen vast te stellen. Dit gebeurt met behulp van onder andere loonbelastinggegevens afkomstig van werkgevers en uitkeringsinstanties (de zogenaamde Fibase-gegevens). Eventuele verschillen tussen bijvoorbeeld het inkomen dat is aangegeven op het aangiftebiljet en het inkomen dat is opgenomen in de Fibase worden gecorrigeerd, wat leidt tot de vastgestelde aangiftegegevens. Deze vastgestelde aangiftegegevens zijn de basis voor het berekenen van de aanslagen inkomstenbelasting. Zowel de vastgestelde aangiftegegevens als de aanslaggegevens worden periodiek door de Belastingdienst aan het IIS verstrekt.

WOZ-gegevens

Van iedere woning wordt vanaf 2008 jaarlijks de waarde in het economisch verkeer (verkoopprijs) vastgesteld voor de waarde op peildatum per 1 januari t-1 (voor 2006 was de waardepeildatum nog 1-1-2003 en voor 2007 was de peildatum 1-1-2005). Op basis van deze waarde wordt de WOZ (Wet Waardering Onroerend Zaken) waarde afgeleid die onder andere gebruikt wordt voor de aanslag onroerendzaakbelasting van de gemeenten en de aanslagen voor de waterschapsheffing. De WOZ-waarde wordt naast andere gegevens over woningen vastgelegd in het WOZ-bestand van de Belastingdienst. De Belastingdienst gebruikt de WOZ-gegevens ter controle van door belastingplichtigen opgegeven informatie over de eigen woning. De WOZ-gegevens van de Belastingdienst worden ter beschikking gesteld aan het IIS. Na controle op verwerkbaarheid, compleetheid en plausibiliteit worden de WOZ-gegevens door het CBS onder andere gebruikt bij de bepaling van de waarde van de eigen woning voor de Vermogensstatistiek.

Rente- en dividendgegevens

Banken en financieringsfondsen zijn verplicht om overzichten te verstrekken aan de Belastingdienst met gegevens over de waarde van de banktegoeden, rente-, dividend- en obligatieopbrengsten en de waarde van effectenportefeuilles.

Het rentebestand (rentebase) bevat gegevens over renteopbrengsten en saldi van banktegoeden. Het dividendbestand (dividendbase) bevat gegevens over genoten dividend/obligatierente en de waarde van de effectenportefeuille. Opgemerkt wordt dat de banken geen gegevens hoeven aan te leveren van de zeer kleine spaartegoeden van een paar euro.

Deze informatie wordt door de Belastingdienst gebruikt ter controle van de door belastingplichtige aangegeven gegevens. De Belastingdienst levert deze integrale rente- en dividendgegevens driemaal per jaar aan het IIS. Nadat de bestanden door het IIS aan een technische controle zijn onderworpen en enkele aanvullende bewerkingen zijn uitgevoerd, worden het rentebestand en het dividendbestand voor verwerking in het throughputproces beschikbaar gesteld.

In de vermogensstatistiek worden deze gegevens gebruikt indien er geen gegevens over spaartegoeden en/of aandelen zijn in de aangifte/aanslag terwijl die wel in de betreffende rente en dividendbestanden beschikbaar zijn. Hierbij wordt wel de voorwaarden gesteld dat de bedragen niet hoger mogen zijn dan de bij de belastingaangifte heffingsvrije bedragen.

Ondernemingsvermogen

Het ondernemingsvermogen van huishoudens wordt afgeleid uit de bestanden van de elektronische winstaangiften voor ondernemers. Hierbij wordt uit de kapitaalvergelijking het eindvermogen van het boekjaar genomen.

3.2 Verwerkingsproces (Throughput)

3.2.1 Technische omgeving en de samenhang met het verwerkingsproces inkomen

In het throughputproces vindt de verwerking van de door het IIS aangeleverde basisgegevens tot vermogensgegevens plaats. Hierbij worden de inputgegevens bewerkt en

gecombineerd (afgeleid) om te komen tot de eindvariabelen voor de Vermogensstatistiek. Deze afleidingen worden uitgevoerd met een productiesysteem dat gebruik maakt van 'Ruleburst' en van de resultaten van het verwerkingsproces inkomen (IPS).

RuleBurst regelset verwerkingsysteem

De verwerkingsregels van de bewerkingen en afleidingen worden vastgelegd in Word- en Exceldocumenten. Deze documenten zijn doorvertaald naar een regelset conform het RuleBurstsysteem. Deze regelset stuurt het proces aan dat de afleidingen en bewerkingen van de gegevens tijdens het throughputproces uitvoert.

IPS

De afleiding en samenstelling van de vermogensonderdelen is opgezet in de vorm van een vervolgmodule op het Inkomensproductie Systeem (IPS) voor de inkomensstatistieken. Het IPS wordt gebruikt voor de afleiding van de variabelen die van belang zijn voor de inkomensstatistiek. Een deel van de gegevens en variabelen uit het IPS worden ook gebruikt voor de vermogensstatistiek, met name de afleidingen voor de vermogensinkomsten. De waarde van de vermogensonderdelen wordt vervolgens berekend en/of afgeleid in een afzonderlijke productiemodule die opgestart kan worden nadat de inkomensvariabelen gereed zijn. Voor een eerste beschrijving van het IPS wordt verwezen naar de Procesbeschrijving van het Inkomenspanelonderzoek (Marion van den Brakel en Linda Moonen, Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen, 2008).

Toelichting bewerking vermogens

De regelset bestaat uit de afleidingsregels zoals die hieronder worden beschreven en technisch gespecificeerd. In deze beschrijving wordt ook een aantal bewerkingen beschreven die feitelijk worden uitgevoerd binnen het IPS-proces van de inkomensstatistieken. Deze stappen zijn echter nodig om aan te geven op welke wijze de vermogensgegevens zijn bepaald.

De gegevens uit de Vermogensstatistiek hebben altijd betrekking op 1 januari van jaar t. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de eindwaarden van de vermogensonderdelen van 31 december jaar t-1 gelijk is aan de beginwaarde van jaar t. Ook de populatie en de inkomensvariabelen afkomstig uit het IPO hebben betrekking op het statistiek jaar t-1. De IPO-populatie heeft betrekking op 31 december van het betreffende IPO-statistiekjaar en wordt gelijk gesteld aan de populatie 1-1 van jaar t.

Vermogen is anders dan inkomen een zogenaamd standgegeven. De stand van het vermogen wordt niet zoals voor inkomen bepaald over een bepaalde periode (stroomgegeven) maar op een bepaald moment (standgegeven). Het is gebruikelijk hiervoor de standen per 1 januari en 31 december te kiezen. Overigens zijn ook andere momenten/data mogelijk maar deze worden slechts weinig gebruikt (bijvoorbeeld in het geval van gebroken boekjaren bij bedrijven).

Voor de vermogensonderdelen uit box 3 van de inkomstenbelasting wordt steeds uitgegaan van de datum einde kalenderjaar. In het algemeen worden voor de Vermogensstatistiek dus de bezittingen zoals bank- en spaartegoeden, effecten (aandelen, obligaties en dergelijke), tweedewoning, overige onroerende zaken en overige bezittingen de bedragen gebruikt die uit de vermogensgegevens van box 3 beschikbaar zijn per 31 december van het statistiekjaar t-1.

Voor de waarde van de eigen woning en de hypotheekschuld wordt gebruik gemaakt van de opgegeven bedragen van (WOZ-)waarde (waardepeildatum belastingjaar) van de eigen woning en de eigenwoningschuld op 31 december in de vragen van het aangiftebijlet box 1.

De waarde van de aandelen aanmerkelijk belang worden afgeleid uit het inkomen uit aanmerkelijk belang zoals aangegeven in box 2. Omdat dit inkomen sterk fluctueert tussen de jaren is er een aanvullende methode ontwikkeld om de waarde van deze aandelen te berekenen.

Het ondernemingsvermogen wordt afgeleid uit de vermogensvergelijking opgenomen in de winstaangiften voor ondernemers.

Indien er geen gegevens aangifte inkomstenbelasting voorhanden zijn worden de betreffende waarden afgeleid uit de bestanden met rente- en dividendgegevens die door de banken (verplicht) beschikbaar gesteld zijn aan de belastingdienst. Voor de ontbrekende waarden eigen woning en overig onroerend goed wordt het WOZ-bestand gebruikt.

Hieronder zal per onderdeel verder ingegaan worden op de afzonderlijke afleidingen voor de belangrijkste vermogensonderdelen. Ook zal de controle op dubbele aangiften en de aggregatie van personen tot huishoudens kort beschreven worden. De posten 'bezittingen', 'schulden', 'vermogen' alsmede de afzonderlijk weergegeven posten 'financiële bezittingen', 'effecten' en 'vermogen exclusief waarde en schuld eigen woning' zijn saldo posten van de afzonderlijke vermogensonderdelen.

3.2.2 Afleiding vermogensbestanddelen

In onderstaande beschrijvingen zijn de namen van de vermogensbestanddelen aangehouden zoals die gebruikt worden in de publicaties van de Vermogensstatistiek. Technische details bij de afleidingen die niet direct van belang zijn voor het inzicht in het tot stand komen van de variabelen of specifieke onderdelen daarvan zijn zoveel mogelijk vermeden om een en ander begrijpelijk te houden

Bezittingen

Bank- en spaartegoeden

Voor de personen met inkomen Box 3 worden de bank- en spaartegoeden rechtstreek overgenomen uit de aangifte/aanslag gegevens IB post Bank-, giro- en spaartegoeden per 31 december van box 3. In deze gegevens ontbreken de spaartegoeden in de vorm van spaarloonregelingen (vrijgesteld vermogen voor box 3). Deze gegevens worden toegevoegd vanuit de rentebase.

Indien de gegevens van Box 3 niet voorhanden zijn (vermogenstegoeden beneden de aangiftegrens en de personen die niet beschreven zijn voor de inkomstenbelasting) worden de gegevens uit de rentebase gebruikt.

Aandelen, obligaties e.d.

Voor de personen met inkomen Box 3 wordt de gezamenlijke waarde van aandelen, obligaties e.d. (effecten) overgenomen uit de gegevens voor het inkomen in Box 3. De – voor het inkomen van Box 3 – vrijgestelde effecten worden geraamd met de aangiftegegevens over de vrijgestelde vermogens.

Indien geen box 3 gegevens voorhanden dan wordt allereerst de waarde van de effecten (aandelen en obligaties) uit de dividendbase gebruikt. In de dividendbase is in de saldi-gegevens niet het onderscheid 'aandelen' en 'obligaties' opgenomen. Het totaalbedrag van de effecten wordt verdeeld over aandelen en obligaties op basis van de inkomsten in de vorm van dividend en rente uit obligaties. Deze splitsing is wel opgenomen in de dividendbase.

Indien er in box 3 geen waarde is voor aandelen en obligaties en er is geen waarde in de dividendbase maar er is wel ingehouden dividendbelasting aangegeven, dan wordt een aandelenwaarde vastgesteld via deze ingehouden dividendbelasting. Op basis van het tarief voor de dividendbelasting (voor 2005 is dit 25%.) en vanuit de beurswaarde van aandelen op Amsterdamse effectenbeurs en het dividend op gewone aandelen van Nederlandse beursgenoteerde fondsen word een 'dividend percentage' [Dividend (jaar t) in % van de aandelen waarde (ultimo jaar t)] bepaald. Met deze gegevens wordt vervolgens de waarde van de aandelen berekend.

Opmerking: afkappen bank- en spaartegoeden en effecten.

Bij de afleidingen van bank- en spaargelden en effecten wordt verondersteld dat indien er geen box 3 gegevens zijn de som van besparingen en aandelen plus obligaties (*exclusief vrijgestelde besparingen zoals zgn. 'tante Agaath regeling' voor directe leningen aan beginnende ondernemers en culturele beleggingen*) niet hoger is dan het heffingsvrije

vermogen⁷⁾. Bij het gebruik van rente- en dividendbase worden de totaal bedragen daarom afgekapt tot het bedrag van het heffingsvrije vermogen + heffingsbodem. Aangenomen is dan dat het gedeelte van de spaartegoeden en effecten boven het heffingsvrije vermogen niet aan de belastingplichtige is toe te rekenen (dit is bijvoorbeeld het geval bij spaartegoeden van een onverdeelde boedel).

Aandelen aanmerkelijk belang

Voor het bepalen van de waarde van de aandelen aanmerkelijk belang vormt de waarneming van de reguliere inkomsten uit aanmerkelijk belang (box 2 IB) het beginpunt. Uit de analyse van deze gegevens blijkt dat het aantal personen dat deze inkomsten aangeeft en de hoogte ervan van jaar op jaar sterk fluctueert.

De fluctuaties in zowel de aantallen huishoudens als de waarde voor de aandelen aanmerkelijk belang zijn o.a. het gevolg van een specifieke fiscale maatregel m.b.t. de toepassing van de Zorgverzekeringswet voor de directeur-grotaandeelhouder die voor 2006 was aangekondigd maar pas over 2007 uitgevoerd kon worden. In verband met deze belastingmaatregel is het tarief box 2 over 2007 lager (22%) dan over 2006 (25%). Hierdoor hebben belastingplichtigen de inkomsten uit aanmerkelijk belang wellicht nogal eens uitgesteld/verlegd van 2006 naar 2007. Waarschijnlijk zijn er in 2007 ook extra aanmeldingen geweest. Een en ander betekent dat de voor de afleiding van de aantallen huishoudens en de waarde aandelen aanmerkelijk belang voor de vermogensstatistiek hiermee rekening gehouden moet worden. Met de gekozen methode voor de aandelen aanmerkelijk belang wordt getracht deze specifieke situatie zoveel mogelijk te normaliseren. Op grond hiervan zijn de inkomstgegevens van drie jaar samengevoegd.

Een persoon (of een paar) heeft aandelen in de vorm van aanmerkelijk belang indien hij in het verslagjaar en/of het voorafgaande en/of het volgende jaar inkomsten in Box 2 heeft aangegeven. Allereerst worden deze inkomensgegevens overgenomen in het onderhavige onderzoeksjaar. Voor de waardebepaling op basis van de inkomsten aanmerkelijk belang wordt zowel het dividend als de koerswaarde van de aandelen gebruikt.

In eerste instantie is er vanuit gegaan dat de groot-aandeelhouders gemiddeld hetzelfde dividend uitkeren als is waargenomen bij de overige aandeelhouders. Uit analyse blijkt dat dit leidt tot een overschatting van de post aandelen aanmerkelijk. Daarom heeft er een afstemming plaatsgevonden met de gegevens van Nationale Rekeningen door middel van een correctiefactor. Deze is ontleend aan de verhouding die voor 2006 is gevonden tussen de oorspronkelijke vermogensgegevens waarde aanmerkelijk belang en de waarde zoals die te benaderen is uit de gegevens van Nationale Rekeningen. Deze methodiek geldt voorlopig voor de gegevens van 1-12006 tot en met 1-1-2010.

Financiële bezittingen

Som van bovenbeschreven financiële waarden zoals bank- en spaartegoeden, aandelen, obligaties e.d. en aandelen aanmerkelijk belang.

Eigen woning

De waarde van de eigen woning wordt vastgesteld op basis van de waarde van de woning opgegeven voor de berekening van het huurwaardeforfait in de inkomstenbelasting. De afleiding hiervan wordt al gedaan binnen het verwerkingsproces van de inkomensstatistieken. Voor de personen die geen aangifte doen, wordt de waarde van een eigen woning afgeleid uit de WOZ-gegevens. Hierin is opgenomen wie de eigenaar én gebruiker is van een woning.

De waarde van de woning die via deze twee wegen is vastgesteld heeft niet altijd betrekking op het peilmoment 1 januari zoals in de vermogensstatistiek wordt gehanteerd. In deze gevallen wordt de beschikbare bepaalde WOZ-waarde vermenigvuldigd met de prijsindex van bestaande koopwoningen, afhankelijk van het peilmoment van deze waarde.

Onroerend goed, overig

De waarde van het overige onroerend goed (zoals beleggingspanden zoals verhuurde woningen of winkelpanden) wordt bepaald op basis van de aangifte gegevens box 3 en indien deze niet gevuld of beschikbaar zijn op basis van de waarde van het onroerend

---

⁷⁾ Dit bedrag wordt verhoogd met geraamd bedrag i.v.m. heffingsbodem IB omdat kleine bedragen niet geïnd worden.

goed met alleen een eigenaar uit het WOZ-bestand. De veronderstelling is dan dat onroerend goed met alleen een eigenaar en niet gebruiker tot de post overig onroerend goed behoort. Verder wordt de waarde van de tweede woning uit box 3 in deze post geteld.

Onroerend goed

Dit is de som van de waarde van de eigen woning en de waarde van overig onroerend goed.

Roerende zaken enz.

Een aantal overige bezittingen worden rechtstreek overgenomen uit de box 3 posten 'overige bezittingen' en 'overige vorderingen en contant geld'. Het betreft onder andere contant geld, roerende zaken verhuurd of in gebruik als belegging, trustvermogen e.d., aandeel in onverdeelde boedel, vermogen belast met vruchtgebruik of beperkt eigendom (o.a. blote eigendom). Deze bezittingen worden in de vermogensstatistiek samengeteld onder de post 'roerende zaken enz'.

Ondernemingsvermogen

Het ondernemersvermogen wordt opgenomen vanuit de vermogensvergelijking, opgenomen in de Winstaangifte gegevens IB van de ondernemers waarbij het 'ondernemingsvermogen einde boekjaar' gebruikt wordt.

Bezittingen

Sommatie van alle bezittingen zoals de bank- en spaartegoeden, obligaties, aandelen e.d., aandelen aanmerkelijk belang, de eigen woning, overig onroerend goed, ondernemingsvermogen en de roerende zaken enz. zoals hierboven beschreven.

Schulden

Hypotheekschuld eigen woning

Het bedrag van de hypotheekschuld eigen woning wordt onder andere afgeleid op basis van de vulling van de variabele 'rente van schulden' uit de aangifte gegevens van de belastingdienst. Indien de rente van schulden ongelijk nul zijn dan wordt de hypotheek gelijk aan de stand van de Eigenwoningschuld op 31 december zoals beschikbaar in de aangifte IB. De variabele is beschikbaar uit het inkomens productie proces (IPS) en wordt hieruit overgenomen. Het is van belang zich te realiseren dat de hypotheekschuld eigen woning de stand van de schuld betreft waarover rente is verschuldigd.

Opgebouwde tegoeden via kapitaalsverzekeringen zijn niet in mindering gebracht. Hiervoor zijn geen gegevens beschikbaar.

Schulden, overig

Dit betreft schulden voor consumptie doeleinden, schulden voor financiering van aandelen, obligaties of rechten op periodieke uitkeringen, schulden voor financiering tweede woning of andere onroerende zaken, schulden volgens Wet studiefinanciering (zie ook toelichting belastingformulier). Deze schuldenpost wordt overgenomen worden uit IB gegevens. Deze informatie is alleen beschikbaar voor huishoudens met inkomen uit box 3. Voor de overige huishoudens zijn deze schulden niet waargenomen. De waarneming van de zogenaamde overige schulden is daardoor niet volledig. Hierdoor is er een onderschatting van de zogenaamde 'kleine schulden' in verband met consumptief krediet, schulden bij winkels en/of familie en dergelijke. Er zijn momenteel echter geen bronnen beschikbaar waaruit hiervoor een verantwoorde raming te maken is.

Schulden

Betreft wederom een saldo post van de hypotheekschuld eigen woning en schulden, overig.

Vermogen

Vermogen

De eindpost van het throughputproces betreft de post vermogen waarnaar de statistiek genoemd is en wordt berekend door de bezittingen te verminderen met de schulden.

Naast de eerder genoemde saldoposten worden nog twee saldoposten 'effecten' en 'vermogen excl. eigen woning' afgeleid omdat deze enerzijds een meer herkenbare beschrijving geven van de betreffende vermogensonderdelen en anderzijds daar bij de gebruikers van de statistiek veel vraag naar bestaat.

Effecten

Onder de effecten zijn alle aandelen (aanmerkelijk belang), obligaties, opties en maatschappelijke beleggingen gesommeerd.

Vermogen excl. eigen woning

Vermogen, exclusief de waarde van eigen woning en de daarop rustende hypotheekschuld.

3.2.2 Belastingplichtige en controle dubbele opgaven

De variabelen worden op persoonsniveau van de belastingplichtige berekend en opgenomen. In dit afleidingsproces vindt er een extra controle plaats op dubbele opgaven. Het kan gebeuren dat wanneer er sprake is van fiscale partners, deze beiden voor een aantal posten het volledige gezamenlijke vermogen opgeven; de verdeling van het vermogen over de partners wordt pas aan het einde van het vragenblok gedaan. Bij het overnemen van de gegevens ontstaan hierdoor dubbeltellingen. Het is niet bekend hoe de werkelijke verdeling van de bestanddelen over de partners is. Om deze reden wordt het gezamenlijke vermogen steeds aan de paarlid met het hoogste inkomen toegerekend.

3.2.3 Jaar-parameters in afleidingen

Voor een aantal afleidingen zoals de waarde bepaling van de aandelen, de eigenwoning en de belastingtarieven en vrijgestelde bedragen zijn parameters nodig die van jaar tot jaar kunnen verschillen. Voor bijvoorbeeld de bepaling van het aandelenvermogen (niet zijnde aandelen aanmerkelijk belang) wordt in voorkomende gevallen gebruik gemaakt van de relatie tussen de koerswaarde van de aandelen ultimo jaar en het totale dividend in hetzelfde jaar. Hieruit wordt het dividend als percentage van de waarde van de aandelen bepaald. Dit percentage wordt gebruikt ter bepaling van de aandelen. De gegevens hiervoor zijn beschikbaar op Statline. Belastingvrije bedragen spelen een rol bij de begrenzing van het gebruik van spaargelden en effecten uit de rente- en dividendbase. Deze parameters worden van jaar tot jaar aangepast en zijn voor het productie beschikbaar in een afzonderlijk onderdeel van het Rulebustregelset

3.2.4 Combinatie vermogensonderdelen en IPO ophoogmethode en indelingen

Aan de vermogensgegevens worden een aantal inkomens- en indelings-variabelen uit het IPO gekoppeld. Naast allerlei vermogensindelingen kunnen hierdoor de gegevens over de vermogensonderdelen gecombineerd worden met inkomensgegevens (zie 2.4).

De productie van het throughputproces levert een set vermogensvariabelen op huishoudensniveau per 1-1-van het jaar t. Voor de ophoging van gegevens en een deel van de indelingsvariabelen worden deze vermogensvariabelen gecombineerd met de IPO-gegevens van jaar t-1. De populaties van de vermogensonderdelen en de IPO-gegevens zijn aan elkaar gelijk. Voor de publicatie van de vermogensstatistiek worden de (particuliere) huishoudens van ultimo jaar t-1 gebruikt.

De ophoging van de gegevens vindt plaats op basis van de gewichten die bij het IPO gebruikt worden. Mede hierdoor ontstaat er consistentie tussen inkomens uit vermogens in het IPO en de omvang van de desbetreffende vermogensonderdelen in de Vermogensstatistiek. Bij de gebruikte weegmethode wordt er voor gezorgd dat de persoonsgewichten binnen een huishouden gelijk zijn aan elkaar waarbij nog steeds wordt voldaan aan de eis dat de geschatte totalen van de weegvariabelen overeen komen met de bekende populatietotalen zoals uit bijvoorbeeld de Huishoudensstatistiek. Dit wordt bereikt door een weging op huishoudensniveau uit te voeren waarbij de weeg-

variabelen van een huishouden gelijk zijn aan de som van de weegvariabelen van de huishoudensleden. Bij deze weegmethodiek wordt ervoor gezorgd dat;

- het gewogen aantal personen voor een combinatie van leeftijd, geslacht, burgerlijke staat, provincie en soort adres (particulier of institutioneel) aansluit op de gegevens van de Bevolkingsstatistiek, en
- het gewogen aantal particuliere huishoudens naar omvang, provincie en leeftijd van het hoofd van het huishouden overeenkomt met de uitkomsten van de Huishoudensstatistiek.

Naast een aantal vermogensindelingen zoals grootteklassen en vermogensgroepen (percentielen indelingen) van vermogens komen indelingsvariabelen naar leeftijd-, herkomst- en belangrijkste inkomensbron hoofdkostwinner en regionale indelingen overeen met de IPO populatie.

3.2.5 *Controles gegevens en resultaten*

Bij het verwerkingsproces worden een aantal controles uitgevoerd op het materiaal. Dit betreft enerzijds een technische controle op het gebruik van de juiste gegevensbestanden en afleidingsregels voor de vermogensonderdelen en anderzijds plausibiliteitscontroles de uitkomsten.

Plausibiliteitscontroles zijn onder andere bedoeld voor het opsporen van onwaarschijnlijke waarden in het materiaal en van onvoorziene en ongewenste resultaten in de gegevens op basis van de (nieuwe) afleidingsregels. Verder wordt rekening houdend met de financiële, economische en maatschappelijke ontwikkelingen bekeken of de gegevens plausibel zijn. De uitvoering van deze plausibiliteitscontroles gebeurt veelal op basis van een aantal tabellen waarvan de gegevens gecontroleerd worden op (on)waarschijnlijkheden en mogelijke onregelmatigheden. Tot de plausibiliteitscontroles behoren onder andere de controle op extreme waarden voor alle variabelen, en de waarschijnlijkheidscontrole eindgegevens vermogensonderdelen.

Aangezien de populatie van de vermogensstatistiek gebaseerd is op het IPO is een deel van de plausibiliteit reeds in deze statistiek gecontroleerd. Dit betreft onder andere controle op demografische persoons- en huishoudenskenmerken en de controle op indelingsvariabelen zoals sociaaleconomische categorie, voornaamste inkomensbron, sociale minima, provincie en stedelijkheidsgraad.

Afhankelijk van de resultaten van deze standaardcontroles zijn er aanvullende controles nodig. Daarnaast kunnen extra controles nodig zijn bij aanpassingen in afleidingen in verband met veranderingen in het overheidsbeleid zoals de invoering van nieuwe fiscale maatregelen ten aanzien van de vermogensonderdelen of de andere variabelen die van belang zijn in de afleidingsregels van de vermogensstatistiek.

Bij de waarschijnlijkheidscontrole van de eindgegevens worden onder meer de cijfers van verschillende jaren naast elkaar gelegd om te bekijken of de nieuwste cijfers plausibel zijn ten opzichte van de eerdere jaren. Ook worden uitkomsten van de totaalbedragen van de vermogensonderdelen gerelateerd aan de inkomsten van deze vermogensonderdelen uit het IPO. Zo worden bijvoorbeeld de bedragen van bank- en spaartegoeden en effecten uit de vermogensstatistiek gerelateerd aan de rente- en dividend inkomsten uit het IPO. Daarnaast worden de uitkomsten vergeleken met de uitkomsten van Nationale rekeningen. Indien de verkregen cijfers niet geheel plausibel zijn, worden de oorzaken opgespoord en opgelost. Na herstel worden de cijfers opnieuw aangemaakt. Als er geen verklaring gegeven kan worden voor onverwachte resultaten, is verder onderzoek nodig. Indien geen grote fouten meer worden ontdekt, kan het definitieve publicatiebestand samengesteld worden voor analyses en publicaties. Hiervoor worden de vermogensonderdelen per 1-1-van jaar t gecombineerd met een aantal basisinkomens- en indelingsvariabelen uit het IPO ($t-1$).

3.3 Output

3.3.1 *Statistiek vermogens huishoudens (Vermogensstatistiek)*

De gegevens van de Vermogensstatistiek worden op twee momenten gepubliceerd waarvan de eerste als voorlopige en de tweede als definitieve gegevens. Standaard wordt een aantal tabellen samengesteld en gepubliceerd op Statline. De gegevens hebben altijd betrekking op 1-1-van het jaar t waarvan de basisgegevens betrekking hebben op ultimo jaar t-1. Deze statistiekgegevens worden ook gebruikt voor webartikelen en analyse publicaties.

De eerste Statlinepublicatie van de nieuwe vermogensstatistiek heeft plaatsgevonden in juni 2009 en heeft betrekking op de vermogens per 1-1-2006. Dit zijn voorlopige uitkomsten die tot stand zijn gekomen uit het ontwikkelproces voor de nieuwe statistiek. Vanuit dit ontwikkelproces is een regulier productieproces ontwikkeld dat in het derde kwartaal 2009 gereed is gekomen. Bij de overgang van het ontwikkelproces naar het reguliere proces zijn nog enkele kleine verbeteringen doorgevoerd. Hierdoor wijken de voorlopige gegevens af van de definitieve gegevens.

De voorlopige cijfers zullen aan het einde van het jaar beschikbaar komen (1-1-2010 voorlopig zal ultimo 2010 worden gepubliceerd). De definitieve cijfers van een jaar worden samen met de voorlopige cijfers van het volgend jaar gepubliceerd (1-1-2010 definitief wordt ultimo 2011 gepubliceerd).

De Statlinepublicatie bestaat uit drie tabellen. Dit betreffen gegevens over

- gemiddelde vermogen,
- vermogensklassen en
- samenstelling van het vermogen.

De teleenheid is huishouden. De gegevens worden gedetailleerd naar zowel vermogens indelingen als naar indelingen met betrekking tot kenmerken van de huishoudens en de hoofden van de huishoudens. Het betreft indelingen naar onder andere samenstelling van het huishouden, inkomensgroepen, leeftijd en herkomst hoofdkostwinner, woonsituatie en regio indelingen.

3.3.2 Integrale vermogensgegevens

Naast de gegevens voor de vermogensstatistiek worden via het productieproces ook integrale vermogensgegevens gemaakt. De vermogensbestanddelen uit de statistiek worden ook afgeleid uit de integrale inkomensbestanden. Hieruit ontstaan integrale vermogensbestanden die gebruikt kunnen worden als achtergrondvariabelen bij analyse van allerlei statistieken. Deze gegevens zijn via het SSB beschikbaar

4. Toekomstige ontwikkelingen

In de toekomst kan de vermogensstatistiek op een aantal punten verder ontwikkeld worden. Daarbij valt te denken aan versnelling van het productieproces, de verbetering van de inhoud van de beschikbare vermogensonderdelen en aan de uitbreiding van de vermogenselementen.

Versnelling van het proces voor de vermogensstatistiek is afhankelijk van het beschikbaar komen van voldoende basisgegevens. Voor de komende drie jaren is de kans hierop gering.

Verbeteringen van de vermogensonderdelen zullen allereerst worden gezocht bij de gegevens over de 'overige schulden' waarbij ook de kortlopende leningen (kleine schulden in verband met consumptief krediet, schulden bij winkels en/of familie en dergelijke) in beeld komen voor de huishoudens waarvoor geen gegevens via het box 3-inkomen beschikbaar zijn. Ook de waarneming van de betaalrekeningen zal verbeterd moeten worden.

Voor uitbreiding van de vermogensonderdelen kan gedacht worden aan gegevens over de opgebouwde vermogens/kapitalen bij pensioensfondsen en/of verzekeringsinstellingen. Het samenbrengen van gegevens van de vermogensstatistiek en de statistiek van de pensioenaanspraken zal hiervoor worden ingepland. Verder zal worden gezocht naar gegevens over het opgebouwde kapitaal binnen kapitaalsverzekeringen, spaar- en beleggingshypotheken of andere financiële producten waarbij in de loop van de tijdvermogen wordt opgebouwd dat vanuit de huidige bronnen niet waargenomen kan worden.

Bij vermogensstatistiek dient bedacht te worden dat de gegevens niet alleen sterk afhankelijk zijn van de financiële markten (denk aan de kredietcrisis van oktober 2008) maar ook van de fiscale wetgeving in dit kader. Dit maakt dat er zich schoksgewijze wijzigingen kunnen voordoen. Hierbij dient steeds nagegaan te worden of deze het gevolg zijn van de (normale) financiële ontwikkelingen of dat een gewijzigde fiscaal kader hiervoor mede oorzaak van is.

Literatuur

Procesbeschrijving van het Inkomenspanelonderzoek, Marion van den Brakel en Linda Moonen, Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen, 2008.

De toekomstige ontwikkeling van particulier vermogen, F. van Lanschot Bankiers, 1999

Over de definitie van vermogen, Paul Batenburg, ResearchMemorandum no. 8103, Universiteit van Amsterdam, Fac. Der Econ.Wetenschappen, maart 1981

Lijst van gebruikte afkortingen

ABR	Algemeen Bedrijfsregister
BVR	beheer van relaties
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
IIS	Inkomens Informatie Systeem
IPO	Inkomenspanelonderzoek
IPS	Inkomens Productie Systeem
RIO	Regionaal Inkomensonderzoek
WOZ	wet Waardering Onroerende Zaken